РЕЦЕНЗИЯ
от проф. д-р Георги Асенов Арнаудов,
преподавател в Нов български университет,
професионално направление 8.3. Музикално и танцово изкуство",
за придобиване на образователната и научна степен „доктор"
по професионално направление 8.3. „Музикално и танцово изкуство"
с кандидат Стефания Красимирова Янкова

Представената ми за рецензия дисертация на Стефания Красимирова Янкова на тема ***„ХАРАКТЕРНИ ОСОБЕНОСТИ ПРИ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА СОНАТИТЕ ЗА ВИОЛА И ПИАНО ОТ ПАУЛ ХИНДЕМИТ И ДМИТРИЙ ШОСТАКОВИЧ"*** е развита в рамките на един значим обем от 158 страници. Текстът на дисертационният труд съдържа **Увод, Глава I:** Изпълнителски особености в сонатите за виола и пиано на Паул Хиндемит, **Глава II:** Иизпълнителски особености в соната за виола и пиано, опус 147, **Заключение, Библиография, Приноси на дисертационния труд, Публикации по темата, Художествена дейност, Звукозаписна дейност, Приложение.**

Още в началото следва да кажа, че темата е значима не само в научно но и в научно-приложно отношение. Значимост, която е обусловена от една страна от факта на малкия брой дисертационни изследвания в родното ни музиказнение посветени на инструмента виола. А това са в основни линии дисертациите на Владислав Николов Андонов – фокусирана върху оптимизирането на обучението по инструмента, на Симеон Методиев Кирков – фокусирана върху инструктивната литература за виола и Стефан Тодоров Жилков – посветена на педагогически аспекти на периода на обучение при преход от цигулка към виола. На едно следващо място, изследването на Стефания Янкова се очертава като един значим и приносен текст, посветен на новата музика – тази на Паул Хиндемит и Дмитрий

Шостакович, автори на знакови творби за виола превърнали се в шедьоври на класиката на модернизма. Изборът на такива автори и техните творби за обект на изследването е наистина значим и приносен ход. Към това следва да изтъкна че текстът е написан от един активен млад изпълнител, който в процеса на работата по дисертационното изследване е изпълнил на концерт всичките творби, които са обект на тази дисертация, като са направени и звукозаписи на трите сонати на Паул Хиндемит.

Тук следва да изведа, че не само избирането на тема, но и цялостното изследване и разработването на логическата постройка на текста са значими и приносни, при това основани на един великолепен, личен изпълнителски опит. Логическото изложение на дисертацията е реализирано много стегнато в рамките на две глави. В всяка една от главите то включва едно начално представяне на двамата изследвани автори, анализ на културния контекст и изследване на творбите.

Следва да изтъкна че още във въведението авторката е формулирала по точен и ясен начин целите и задачите на дисертацията. Изследването на Стефания Янкова има за цел да *популяризира* и предложи изпълнителски прочит на три по-малко познати сонати за виола и пиано от Паул Хиндемит, както и на последната творба на Дмитрий Шостакович – Соната за виола и пиано, опус 147. Изследването е разработено от позицията на изпълнител и педагог и включва интерпретаторски, технически, апликатурни и щрихови решения, базирани на практическия опит на автора.

Обектът на изследване е ясно дефиниран, това са Соната за виола и пиано, оп. 11 №4 „Фантазия“, Соната за виола и пиано, оп. 22 №4 и Сонатата за виола и пиано (1939) от Хиндемит, както и Сонатата за виола и пиано, оп. 147 от Шостакович. Произведенията са разгледани с оглед на тяхното

композиционно развитие и исторически контекст, отчитайки значителните времеви разлики в създаването им (1919, 1922, 1939, 1975).

Методологията на изследването е изведена много коректно и ясно, тя включва интерпретация, сравнителен анализ, проучване на историческата обстановка и използване на субективния практически опит на автора на дисертацията като изпълнител и педагог. Основно внимание е отделено на особеностите при изпълнението на сонатите и на факторите, оказали влияние върху тяхното създаване.

Паул Хиндемит е представен като един от най-значимите автори за виоловия репертоар, допринесъл със солови, камерни и концертни произведения за инструмента. Дмитрий Шостакович е разгледан като един от най-големите композитори на XX век, чиято музика се отличава с дълбока философия, висока интелектуалност и емоционална наситеност.

В рамките на дисертационния труд, освен концертно представяне на сонатите от Хиндемит на 8 февруари 2022 г., съвместно с пианистките Инес Симеонова и Ина Иванова, са осъществени и звукозаписи за фонда на Българското национално радио, запълвайки липсата на записи във фонда на Българското национално радия на третата соната за виола и пиано от Паул Хиндемит.

В една първа глава дисертантката фокусира вниманието си върху Паул Хиндемит, един от най-ярките представители на музикалното изкуство на XX век, автор започнал впрочем кариерата си като цигулар и концертмайстор във Франкфурт, а по-късно насочил се към виолата и композирането. Практическият му опит като изпълнител вдъхновява създаването на нов репертоар за виола. Трите му сонати за виола и пиано (1919, 1922, 1939) са писани в най-успешния му творчески период и отразяват различни етапи в личностното и музикалното му развитие на фона

на политическите събития в Европа. Те разкриват еволюцията на стила му – от лекота и ирония към стоическа зрялост. Стефания Янкова е изследвала влиянието на Клод Дебюси върху младия Хиндемит, което е осезаемо, особено в ранните му сонати. Макар късните му произведения да срещат критики за по-суха изразност, именно междувоенният му период е определян като връх в творчеството му.

И при работата върху трите сонати Янкова преминава към подробен анализ на формата с извеждането на специфични за автора отклонения от традиционната сонатна структура, разглежда всяка част поотделно, като се фокусира върху хармонията, ритъма, тембъра, изразните средства и интерпретационните указания. Към това са добавени и приносни обобщаващи идеи за интерпретация на творбите, за изпълнителската отговорност и значението на произведението за развитието на един виолист. Подходът към информацията е строго аналитичен а Янкова осъществява детайлен музикален анализ — разглежда тоналности, размери, тематична работа, формални характеристики и най-важното - исторически контекст.

Във втората глава на дисертацията Стефания Янкова се е справила убедително и задълбочено с анализа на сложната драматургична структура на Сонатата за виола и пиано, оп. 147 на Дмитрий Шостакович. Представянето на всяка част от сонатата е направено със ясно разграничаване на емоционалните и структурните ѝ характеристики, като в същото време е проследена и общата драматургична логика на цялата творба. Текстът показва не само великолепно познаване на творбата и добро разбиране на музикалната форма, но и умение за интерпретативно мислене, чрез което музиката се разглежда като израз на личната съдба и духовното състояние на композитора. Като приносни моменти в работата по тази глава бих извел извършеният анализ и точното и уместно описване на трите части

с техните характеристики и специфични за езика на Шостакович подходи към работата с инструмента. Приносни са и свързването на формалните елементи с емоционално и философско съдържание на сонатата, както и умелото разбиране което показва Стефания Янкова към така специфичните за Шостакович контрасти, гротескност, използването на интонационни реминисценции, които демонстрират професионално владеене на аналитичен изследователски език. Включен е и биографичен и контекстуален анализ, който придава допълнителна дълбочина на разбирането за драматургичната интерпретация. Главата е написана на високо академично ниво, с отлично познаване на изследваната творба, с аналитична прецизност и интерпретативна чувствителност. Тя демонстрира както приносно познаване на стилистиката на късния Шостакович, така и музикално-естетическата рефлексия на Стефания Янкова като солист-интерпретатор, която е характерна за самостоятелно и критически зряло изследване.

В целият текст на изследването, в цялата така добре изградена логическа постройка на тази дисертация е видно че Стефания Янкова притежава една изключително висока степен на познаване на изследваните творби – нещо съвсем логично за такъв великолепен музикант. Тя има високи познания за състоянието на проблема, както и яснота и широки познания за съществуващия контекст на създаването на творбите, но и не само това. На основата на своя изпълнителски опит тя предлага модели и подходи за разбирането на изследваните опуси, за една задълбочена работа, която има цел да издигне културата на интерпретацията на тези знакови за XX век шедьоври на едно още по-високо ниво. Дисертантът успява умело, както точно и ясно да се основе на своя опит на великолепен концертен

изпълнител, така и прецизно да се отстрани от този свой опит и да започне да наблюдава в детайли творбите на двамата автори като изследовател.

Така разгледан, текстът на дисертацията показва висока степен на съответствие на избраната от Стефания Янкова методология и методика на изследване с поставената цел и задачи на дисертационния труд.

Текстът на дисертацията на Стефания Янкова е основан на цитирания и позоваванията на представителен брой автори, като в частта Библиография са указани общо 42 заглавия, 13 от които са на кирилица, а 29 са публикации на латиница. Всички те, както и множество линкове към електронни публикации са цитирани много коректно и точно в корпуса на текста на дисертацията като бележки под линия.

Към текста на дисертацията е приложен и списък с „Публикации по темата на дисертационния труд:“ в който е представена информация за публикациите на докторанта. Това са публикациите:

1. Янкова, С. Характерни особености при изпълнението на Соната „Фантазия“ оп. 11 № 4 за виола и пиано от Паул Хиндемит, „Музикален логос“, ISSN 2534-8973
2. Янкова, С. Изпълнителски особености в първа част на Соната за виола и пиано опус 25 № 4 на Паул Хиндемит, STUDENTUM opera scripta: годишно издание за студентски научни разработки. – София: Нац. муз. акад. "Проф. Панчо Владигеров", ISSN 2683-0184

И двете публикации са в специализирани издания в областта на изкуствата, в издания включени в Националния референтен списък на съвременни български научни издания с научно рецензиране, които отговарят напълно на изискванията на Правилника за приложение на

ЗРАСРБ за наличието на публикувани материали в специализирани издания в областта на изкуствата.

Освен двете публикации дисертантът представя и един изключително обширен списък с над сто на художественотворчески изяви като солист или камерен изпълнител за периода от 2019 до 2024 година.

Запознат съм в основи с текста на представеният ми от дисертанта автореферат който съдържа 56 страници и много точно и ясно представя основни положения и проблематики от текста на дисертацията.

Аз приемам напълно изведените в текста на дисертацията приноси. Те могат да бъдат отнесени към представянето на нов интерпретаторски подход при който за първи път сонатите за виола и пиано от Паул Хиндемит са анализирани от гледна точка на изпълнителя, с фокус върху художественото им и техническо изграждане. Извършен е приносен практически насочен анализ и са предложени конкретни решения за преодоляване на изпълнителски трудности в произведенията на Хиндемит и Шостакович. Направен е и цялостен анализ на трите изследвани сонати от Хиндемит с важен акцент върху използваните инструментални техники и тяхното значение за интерпретацията на творбите. Направени са аналитични съпоставки между Сонатата за виола и пиано оп. 147 и други творби на Шостакович, с акцент върху символиката, стилистичните връзки и мястото на творбата в творчеството на композитора.

Важен принос са реализираните студийни записи на трите изследвани сонати от Хиндемит, като един от тях – Сонатата от 1939 г. – е първи по рода си запис за фонотеката на Българското национално радио. Не по-малко важен принос е и сценична реализация на изследваните произведения на концерти в Националната музикална академия „Панчо Владигеров“, което валидира практическите резултати от дисертационния труд.

Така разгледани тези приноси са доказателство че дисертационният труд на Стефания Янкова съдържа оригинални, високоприносни теоретични обобщения и решения на приложни проблеми в областта на музикално изпълнителското изкуство.

На основата на горепосочените мои коментари, бележки и разсъждения си позволявам да оценя високо и по достойнство, както цялата практическа изпълнителска дейност на дисертанта Стефания Янкова, така и цялостната работа по това високо приносно изследване и написване на дисертацията. Поздравявам също така и нейния научен ръководител проф. д-р Стефан Жилков за работата му с дисертанта и оказаното съдействие. С настоящето бих желал да предложа на уважаемото Научно жури да присъди на Стефания Красимирова Янкова образователната и научна степен „доктор" по специалност 8.3. „Музикално и танцово изкуство".

София, 13.05.2025 г.

проф. д-р Георги Асенов Арнаудов